

REFORMÁCIÓ

A reformáció 500. évfordulóján, közeledvén október 31-éhez, természetesen sokasodnak a megemlékezések, az ünnepélyes szónoklatok és a kötelező beszédek, viszont talán érdemes elgondolkozni azon, mit is jelent, mit jelenthet a reformáció 2017-ben. A Szépirodalmi Figyelő felkért szerzői számtalan perspektívából tekintenek a reformációra, vagy a protestáns gondolatiságra, és arra tesznek kísérletet, hogy kérdéseket tegyenek fel. Kérdéseket a nyomdászat szerepéről Luther és Kálvin tanainak elterjedésében, vagy a kevésbé ismert román reformatori törekvésekről, az olvasás kultúrtechnikájának protestáns és katolikus reprezentációiról. Emellett és mindezekhez kapcsolódóan a képregény médiumának a protestáns felekezetek életében betöltött funkciója is terítékre kerül, mint egy olyan médiumé, mely lehetővé teszi a legkülönbözőbb közösségek elérését is. Technika, elterjedés, gyakorlat – foglалhatnánk össze röviden, azonban talán mégsem elégedhetünk meg ennyivel. A kérdés, mit jelent protestánsnak lenni 2017-ben, nem nélkülözi az aktualitását, válaszaink esetlegesek, és a problémát már a feltett kérdés is jelzi. Hogy milyen egy vastag nyakú kálvinista, vagy egy jó presbiter, az nem feltétlenül fog kiderülni az összeállításunkból, viszont olyan összefüggések sejlének fel, melyek reményeink szerint más megvilágításba helyezik a reformációt. A rá vonatkozó kérdést mindenképp.

Mészáros Márton

A NYOMTATÁS SZEREPE A REFORMÁCIÓ SIKERÉBEN¹

A 95 tétel kiszögezésének történetével utóbb elleplezett „kommunikációs hibából” Luther kétségkívül messzemenő következtetéseket vont le, amely alapvetően megváltoztatta kommunikációs stratégiáját. Neil Rhodes és Jonathan Sawday felteszi a kérdést: „Vajon a 95 tétel [Luthertől független] kinyomtatásának tapasztalata megtanította-e Luthert valami alapvetőre annak a lehetőségéről, hogy egy skolasztikus disputát hogyan fordítson át egy véget nem érő nyilvános vitává?”² „Elhatároztam – írja Luther Scheurlnak írt levelében – hogy kiadok egy könyvet a búcsú hasznáról és káráról [...] mert nincs tovább kétségem afelől, hogy az embereket megtévesztették.”³ Luther megoldása tehát egy könyv, amelynek kiadásával úgy próbálja visszaszerezni a kommunikáció irányítását, hogy többé már nem egy szűk tudósközösség, hanem a széles (olvasó)közönség számára címzi üzenetét. Egyet kell értenünk Rhodes és Sawday értékelésével, miszerint ezt a gesztust akár úgy is értelmezhetjük: „Luther megértette, hogy a nyilvánosságot nem annyira a saját szavai, mint inkább maga a médium teremtette meg; a nyilvánosság eléréséhez az üzenet célba juttatásának új módszereit kell kidolgoznia.”⁴ Luther újítása, amely nagyban hozzájárult a „papíralapú világ” kialakulásához, egy olyan könyv volt, amely a címe alapján manapság aligha elégítene ki tömeges olvasói igényeket. *A prédikáció a búcsúról és kegyelemről* alig három év alatt 23 kiadást ért meg, hatása nem csupán az olvasókra, de a könyvnyomtatás további fejlődésére is rendkívüli volt. Ezt az első „bestsellert” hamarosan számos rövid német nyelvű és kifejezetten a laikusoknak szánt prédikáció és más vallásos irat követte. A könnyen kezelhető formátumban kiadott, olcsón előállítható és olcsón megvásárolható kiadványokat az olvasók kézről

- 1 A tanulmány a *Reformáció – közvetítés – nyilvánosság* című kötet *A reformáció nyilvánosságának hálózati modellje* című fejezetének részben rövidített, részben átdolgozott változata. Vö. MÉSZÁROS MÁRTON, *Reformáció – közvetítés – nyilvánosság*, FISZ–Ráció, Budapest, 2014.
- 2 NEIL RHODES – JONATHAN SAWDAY, *The Renaissance Computer*, Routledge, London, 2000, 6.
- 3 *Martin Luther*, szerk. E. G. RUPP – Benjamin DREWERY, Edward Arnold, London, 1971, 25.
- 4 RHODES–SAWDAY, *I. m.*, 6.

